

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ

Energiaosasto

Erityisasiantuntija Hanna-Mari Kyllönen

MUISTIO

15.12.2025

VN/36508/2025

EHDOTUS VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI YDINVASTUULAIN SOVELTAMISESTA TIETYNLAISIIN YDINAINEISIIN SEKÄ VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI YDINVASTUULAIN SOVELTAMISESTA PIENIIN YDINAINEMÄÄRIIN YDINLAITOKSEN ULKOPUOLELLA**1 Tausta**

Vahingonkorvausvastuusta ydinvoiman alalla säädetään Suomessa ydinvastuulaille (484/1972), joka perustuu keskeisiltä osin kolmeen kansainväliseen sopimukseen: vahingonkorvausvastuusta ydinvoiman alalla vuonna 1960 Pariisissa tehtyyn yleissopimukseen (SopS 20/1972), jäljempänä Pariisin yleissopimus, sanottua yleissopimusta täydentävään vuonna 1963 Brysselissä tehtyyn lisäyleissopimukseen (SopS 4/1977) sekä Kansainvälisen atomienergiajärjestön (IAEA) piirissä vuonna 1963 korvausvastuusta tehdyn Wienin yleissopimuksen ja Pariisin yleissopimuksen soveltamista koskevaan, vuonna 1988 Wienissä tehtyyn yhteispöytäkirjaan (SopS 98/1994). Pariisin yleissopimusta ja Brysselin lisäyleissopimusta on viimeksi muutettu vuonna 2004 tehdyillä muutospöytäkirjoilla.

Pariisin yleissopimuksen 1 artiklan b kohdan mukaan Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) ydinenergiatoimiston (Nuclear Energy Agency, NEA) johtokunta voi päättää, että määrätty tai määrätynlaiset ydinlaitokset, ydinpolttoaineet tai ydinaineet niiden aiheuttamien vähäisten riskien vuoksi eivät kuulu yleissopimuksen soveltamisalaan. NEA:n johtokunta on antanut neljä em. päätöstä, jotka koskevat tietynlaisia ydinaineita, pieniä määriä ydinainetta ydinlaitoksen ulkopuolella, käytöstä poiston kohteena olevia ydinlaitoksia sekä matala-aktiivisen jätteen loppusijoituslaitoksia.

Ydinvastuulain 2 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää, että ydinvastuulakia ei sovelleta ydinpolttoaineisiin tai radioaktiivisiin tuotteisiin, joihin liittyvä ydinvahingon vaara on vähäinen niiden pienen määrän, matalan rikastusasteen tai vähäisen radioaktiivisuuden vuoksi, taikka ydinlaitoksiin, joissa on ainoastaan tällaisia ydinaineita. Edelleen pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä edellytyksistä, joiden täyttyessä lakia ei sovelleta 1 kohdassa tarkoitettuihin ydinpolttoaineisiin, radioaktiivisiin tuotteisiin tai ydinlaitoksiin.

Valtuussäännös on sisältynyt jo alkuperäiseen atomivastuulakiin, mutta sitä on muutettu vuonna 2005 sekä edelleen täsmennetty vuonna 2021. Ydinvastuulain muuttamisesta annetun lain (493/2005) esitöiden (HE 2/2005 vp) mukaan ehdotettu säännös vastaa asiallisesti nykyistä, lukuun ottamatta säädöstasoa ja sitä, että säännöksessä on pyritty nykyistä täsmällisemmin ja tarkkarajaisemmin määrittelemään edellytykset, joiden vallitessa ydinvahingon vaara voitaisiin katsoa niin vähäiseksi, ettei ydinvastuulakia tulisi soveltaa pykälässä mainittuihin aineisiin ja laitoksiin. Edelleen ydinvastuulain muutoksen esitöiden (HE 117/2021 vp) mukaan säännöstä on tarkoitus edelleenkin soveltaa yhdenmukaisesti OECD:n ydinenergiajärjestön johtokunnan päätösten kanssa, joita sillä on oikeus Pariisin yleissopimuksen mukaan antaa, eli säätää valtioneuvoston asetuksella NEA:n johtokunnan tekemien päätösten sisällön mukaisesti.

Valtioneuvosto on vuonna 1978 antanut atomivastuulain 2 §:n nojalla päätöksen atomivastuulain eräiden säännösten soveltamisesta (511/1978). Atomivastuulain nimike on muutettu Ydinvastuulain L:lla 820/89. Kyseisen päätöksen liitteinä on kaksi OECD NEA:n johtokunnan päätöstä vuodelta 1977. Kyseiset päätökset koskevat tietynlaisia ydinaineita sekä pieniä ydinainemääriä ydinlaitoksen ulkopuolella. Perustuslain sekä vuonna 2005 ydinvastuulakiin tehdyn säädöstasoa koskevan muutoksen myötä asiasta tulisi kuitenkin säätää valtioneuvoston asetuksella. Lisäksi NEA:n johtokunta on vuonna 2007 hyväksynyt uuden pieniä ydinainemääriä ydinlaitoksen ulkopuolella koskevan päätöksen ja samalla kumonnut sen vuoden 1977 päätöksen asiassa. Edelleen johtokunta on vuonna 2016 hyväksynyt uuden asiaa koskevan päätöksen ja samalla kumonnut sen vuoden 2007 päätöksen asiassa.

2 Ehdotettujen asetusten sisältö

Ydinvastuulain 2 §:n nojalla annettavilla valtioneuvoston asetuksilla säädettäisiin ydinvastuulain soveltamatta jättämisestä tietynlaisiin ydinaineisiin sekä pieniin ydinainemääriin ydinlaitoksen ulkopuolella OECD NEA:n johtokunnan hyväksymien päätösten mukaisesti. Samalla kumottaisiin valtioneuvoston päätös eräiden atomivastuulain säännösten soveltamisesta (511/1978).

OECD NEA:n johtokunta antaa päätöksensä englannin ja ranskan kielellä. Päätösten substanssi on hyvin teknistä, minkä lisäksi pieniä ydinainemääriä ydinlaitoksen ulkopuolella koskeva päätös koostuu suurelta osin kansainvälisen atomienergiajärjestön IAEA:n kuljetustilanteita koskevista turvallisuusmääräyksistä, jotka on toistettu sellaisenaan päätöksessä.

Säädöskokoelmalain 4 §:ssä mainitaan säädöskokoelmassa julkaistavat ministeriön ilmoitukset ja lain 6 §:n mukaan ministeriö voi myös erikseen päättää ministeriön merkitykseltään yleisen tiedonannon julkaisemisesta säädöskokoelmassa. Edellä mainittu huomioden nyt ehdotettujen asetusten alalaitaan ehdotetaan sisällytettävän ministeriön ilmoituksena kursiiviteksti, josta ilmenee, mistä päätös on saatavilla yleisessä tietoverkossa sekä tieto viranomaisesta, jolta on saatavissa jäljennös päätöksestä.

Asetukset julkaistaisiin sekä säädöskokoelmassa että sopimussarjassa.

2.1 Valtioneuvoston asetus ydinvastuulain soveltamisesta tietynlaisiin ydinaineisiin

Asetuksella säädettäisiin ydinvastuulain soveltamisesta tietynlaisiin ydinaineisiin OECD NEA:n johtokunnan vuonna 1977 tekemän päätöksen mukaisesti. Päätöksessä mainituissa tapauksissa ydinvastuulakia ei sovellettaisi tietynlaisiin ydinaineisiin niihin liittyvän ydinvahingon vaaran vähäisyyden vuoksi.

OECD NEA:n johtokunta on vuonna 1977 hyväksynyt päätöksen Pariisin yleissopimuksen soveltamatta jättämisestä tietynlaisiin ydinaineisiin, erityisesti jälleenkäsittelyn tuloksena saatavaan, rikastusasteeltaan alle 1 %:seen uraaniin. Vastaavasti myös ydinlaitokset, joissa valmistetaan, käsitellään tai säilytetään ainoastaan tietynlaisia ydinaineita, jäisivät Pariisin yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle päätöksen mukaisesti.

Ehdotetun asetuksen 1 §:n mukaan ydinvastuulakia ei sovellettaisi niihin ydinpolttoaineisiin ja radioaktiivisiin tuotteisiin, jotka Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) ydinenergiatoimiston (NEA) johtokunnan 27 päivänä lokakuuta 1977 hyväksymän tietynlaisia ydinaineita koskevan päätöksen (NE(77)20) mukaisesti eivät kuulu vahingonkorvausvastuusta ydinvoiman alalla 29 heinäkuuta 1960 tehdyn yleissopimuksen (SopS 20/1972), sellaisena kuin se on

muutettuna, soveltamisalaan. Ydinvastuulakia ei myöskään sovellettaisi sellaisiin ydinlaitoksiin, joissa olisi ainoastaan tällaisia ydinaineita.

Asetukseen ehdotetaan sisällytettävän ministeriön ilmoitus, josta kävisi ilmi, mistä 1 §:ssä tarkoitettu päätös on saatavilla yleisessä tietoverkossa. Työ- ja elinkeinoministeriö antaisi päätöksestä tietoja suomeksi ja ruotsiksi.

2.2 Valtioneuvoston asetus ydinvastuulain soveltamisesta pieniin ydinainemääriin ydinlaitoksen ulkopuolella

Ehdotetulla asetuksella säädettäisiin ydinvastuulain soveltamisesta pieniin ydinainemääriin ydinlaitoksen ulkopuolella OECD NEA:n johtokunnan vuonna 2016 hyväksymän päätöksen mukaisesti. OECD NEA:n johtokunnan päätöksessä mainituissa tapauksissa ydinvastuulakia ei sovellettaisi pieniin ydinainemääriin ydinlaitoksen ulkopuolella niihin liittyvän ydinvahingon vaaran vähäisyyden vuoksi.

OECD NEA:n johtokunta on vuonna 2016 hyväksynyt päätöksen, joka koskee tiettyjen vähäisten ydinainemäärien sulkemista Pariisin yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle ydinlaitoksen haltijan lähettäessä tällaisia ydinaineita toiselle vastaanottajalle edellyttäen, että tiettyjä turvallisuusmääräyksiä noudatetaan. Soveltuviksi määräyksiä päätöksessä yksilöidään IAEA:n radioaktiivisten aineiden kuljetussäännön vuoden 2012 painos. Päätöksellä korvataan 18.10.2007 tehty vastaava päätös, joka perustui IAEA:n radioaktiivisten aineiden kuljetussäännön vuoden 2005 painokseen. Päätöksessä on asetettu tietyt kriteerit, joiden täytyessä Pariisin yleissopimusta ei sovelleta ydinainneiden kuljetuksen aikana. Ko. kriteerit koskevat muun ohella eri radionuklidien aktiivisuusrajoja.

Valtioneuvosto on vuonna 1978 antanut atomivastuulain 2 §:n nojalla päätöksen atomivastuulain eräiden säännösten soveltamisesta (511/1978). Ko. päätöksen liitteenä on OECD NEA:n johtokunnan pieniä ydinainemääriä koskeva päätös vuodelta 1977. NEA:n johtokunta on kuitenkin vuonna 2016 antanut uuden pieniä ydinainemääriä ydinlaitoksen ulkopuolella koskevan päätöksen ja samalla kumonnut sen aikaisemman päätöksen asiassa.

Ehdotetun asetuksen 1 §:n mukaan ydinvastuulakia ei sovellettaisi niihin ydinpolttoaineisiin ja radioaktiivisiin tuotteisiin, jotka Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) ydinenergiatoimiston (NEA) johtokunnan 3–4 marraskuuta 2016 hyväksymän pieniä ydinainemääriä ydinlaitoksen ulkopuolella koskevan päätöksen (NEA/NE(2016)8/FINAL) mukaisesti eivät kuulu vahingonkorvausvastuusta ydinvoiman alalla 29 päivänä heinäkuuta 1960 tehdyn yleissopimuksen (SopS 20/1972), sellaisena kuin se on muutettuna, soveltamisalaan. Ydinvastuulakia ei myöskään sovellettaisi sellaisiin ydinlaitoksiin, joissa on ainoastaan tällaisia ydinaineita. Asetukseen ehdotetaan lisäksi sisällytettävän ministeriön ilmoitus, josta kävisi ilmi, mistä päätös on saatavilla yleisessä tietoverkossa. Työ- ja elinkeinoministeriö antaisi päätöksestä tietoja suomeksi ja ruotsiksi.

3 Ehdotuksen vaikutukset

Ehdotettujen asetusten voimaantulon myötä tilanteista, joihin ydinvastuulakia ei sovelleta, säädettäisiin ydinvastuulain 2 §:n mukaisesti valtioneuvoston asetuksella. Ehdotetut asetukset myös selkeyttäisivät oikeustilaa siltä osin, kuin kyse on ydinvastuulain soveltamisesta pieniin ydinainemääriin ydinlaitoksen ulkopuolella. Edellä mainittu johtuu siitä, että voimassa olevan valtioneuvoston päätöksen atomivastuulain eräiden säännösten soveltamisesta (511/1978) liitteenä 1 olevan pieniä ydinainemääriä koskevan päätöksen on OECD NEA:n johtokunta kumonnut vuonna 2007 antaessaan asiaa koskevan uuden päätöksen. Muutoin ehdotetuilla asetuksilla ei olisi varsinaisia uusia vaikutuksia toiminnanharjoittajiin.

Edellä mainitun valtioneuvoston päätöksen 2 §:n mukaan atomivastuulain 11 §:n 1 momentissa tarkoitettua määräystä, jonka mukaan rahdinkuljettaja on Suomessa olevan ydinlaitoksen haltijan asemasta vastuussa kuljetuksen aikana tai sen yhteydessä sattuneesta ydintapahtumasta johtuneesta ydinvahingosta, antaa rahdinkuljettajan hakemuksesta kauppa- ja teollisuusministeriö. Edellä mainitun päätöksen kumoutuessa ko. määräyksen antaisi jatkossa ydinvastuulain 11 §:n 1 momentin mukaisesti valtioneuvosto. Muutoksella ei arvioida olevan juurikaan valtioneuvostoa työllistäviä vaikutuksia, koska ydinvastuulain 11 §:n 1 momentissa tarkoitettua hakemuksen vireilletulo tulee kyseeseen ainoastaan poikkeuksellisissa tilanteissa.

4 Valmistelu ja lausuntopalaute

Asetusehdotus on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä.

Lausuntopalaute (*täydennetään myöhemmin*)

5 Voimaantulo

Ehdotetaan, että asetukset tulevat voimaan pp.kk.vvvv.